

Grenzeloos onderwijs; integratie van Europees Platform en Nuffic

Een verkenning

Grenzeloos onderwijs als rode draad

Toen in het begin van de jaren vijftig van de vorige eeuw de Nuffic werd opgericht, was internationalisering nog het exclusieve domein van de universiteiten. Er was geen denken aan dat bij de opzet van de Nuffic ook naar andere onderwijssoorten gekeken werd. Maar met de opkomst van het hoger beroepsonderwijs in de jaren tachtig, werd ook daar internationalisering belangrijk. De Nuffic ging zich toen langzaam ook op hogescholen richten. Een beweging die spanning met zich meebracht.

Toen begin jaren negentig ook in het voorgezet onderwijs de internationalisering serieus op gang kwam en er werd gekeken waar de nieuwe Europese programma's voor het algemeen funderend onderwijs ondergebracht moesten worden, werd het logisch gevonden daarvoor opnieuw een zelfstandige organisatie op te zetten. Het Centrum voor Europese Vorming in het Nederlandse Onderwijs (CEVNO), dat al voor deze sector werkte, werd omgevormd tot het Europees Platform.

Tegenwoordig is dat onderscheid kunstmatig. Internationalisering loopt als rode draad door alle onderwijssectoren heen. Het is een emancipatiegolf die van 'boven naar beneden' door het onderwijs heen is getrokken. Van vmbo tot universiteit is nu sprake van mobiliteit. Door het uitwisselen van leerlingen en docenten in Europese programma's, door internationale stages, of door het volgen van delen van opleidingen in het buitenland. De internationalisering van curricula krijgt breed vorm in concepten als vroeg vreemdetalenonderwijs, tweetalig onderwijs, de voorbereiding op een internationale beroepspraktijk en de ontwikkeling van joint degrees. Samenwerking van scholen komt tot stand in eTwinning-projecten, in schoolpartnerschappen en binnen consortia van universiteiten en hogescholen.

Daarmee is het zeker niet zo dat alles hetzelfde wordt. De manier waarop onderwijssoorten internationaliseren verschilt sterk. De leeftijd van leerlingen speelt daarin een rol, het onderwijsniveau, de oriëntatie op beroepen, op vervolgonderwijs of op onderzoek. Maar in alle gevallen is het doel hetzelfde: leerlingen en studenten voorbereiden op een internationale leer- en werkomgeving, talenten ontwikkelen en talenten aantrekken, docenten inspireren en kwaliteit bevorderen.

Over de grenzen van de onderwijssectoren heen ontstaan door internationalisering nieuwe verbindingen. Lerarenopleidingen spelen een grote rol in de internationalisering van het voorgezet onderwijs, tweetalige scholen leggen een bodem onder *university colleges*, en leerlingen die al op school met internationalisering in contact kwamen zetten later makkelijker de stap naar een internationale leeromgeving.

Internationalisering wordt daarmee ook een zaak van leerlingen/studenten en van docenten/onderzoekers. Niet alleen scholen hebben internationale ambities en plannen, maar ook leerlingen en docenten hebben die. Ambities en plannen die ze over de grenzen van de scholen waar ze studeren of werken heen willen realiseren.

Twee organisaties beheren hetzelfde grote thema

Het Europees Platform en de Nuffic beheren dus ieder hetzelfde grote thema. Ze doen dat vanuit eenzelfde soort positie.

- Beide zijn onafhankelijke organisaties. Privaat georganiseerd, maar publiek gefinancierd, voornamelijk door subsidies van OCW.
- Hoewel de Nuffic groter is dan het Europees Platform, zijn ze geen van beide heel erg groot, zeker niet in verhouding tot het thema waarop ze zich richten.
- Beide vervullen drie kerntaken. Ten eerste het uitvoeren van beurzen en subsidieprogramma's. Ten tweede het ondersteunen van scholen/leerlingen/docenten. Ten derde zijn ze expertisecentrum en loket voor internationalisering van hun doelgroepen.
- Het Europees Platform en de Nuffic werken al nauw samen in het Nationaal Agentschap voor de Leven Lang Leren-programma's (de EU-programma's). Een samenwerking die de komende jaren verder zal worden geïntensiveerd.

Europees Platform en Nuffic verschillen en zijn complementair.

Bij alle overeenkomsten zijn er ook betekenisvolle verschillen. Die hangen goeddeels samen met de verschillen die bestaan tussen de sectoren van het onderwijs waarbinnen ze zich bewegen.

- Hoewel het Europees Platform zich in principe op alle regio's richt, ligt om praktische redenen de focus hoofdzakelijk op samenwerking binnen Europa. Maar scholen raken steeds breder geïnteresseerd, bijvoorbeeld in het leveren van een bijdrage aan ontwikkelingssamenwerking. Voor de Nuffic is het geografische en thematische bereik van oudsher veel groter.
- Het Europees Platform heeft een flinke ervaring en expertise in het concreet en praktisch ondersteunen van docenten en schoolleiders. Het gevoel van eigenaarschap bij de scholen is sterk. De Nuffic wil zich sterker op docenten, opleidingscoördinatoren en dergelijke gaan richten, maar de verbinding ontbreekt nog.
- De Nuffic richt zich van oudsher sterk op studenten. Voor het Europees Platform zijn leerlingen geen doelgroep, men richt zich op scholen en docenten. Maar leerlingen van vijftien, zestien, zeventien jaar (en hun ouders) willen en kunnen zelfstandig worden aangesproken.

Voordelen van een bundeling van krachten.

Als de Nuffic en het Europees Platform hun krachten zouden bundelen, ontstaat op termijn één organisatie die de internationalisering van primair onderwijs tot universiteit kan ondersteunen.

Leerlingen zouden gedurende hun gehele leerloopbaan één loket voor internationalisering hebben. Een belangrijk voordeel, omdat we weten dat leerlingen/studenten het moeilijk vinden toegang te krijgen tot de beschikbare informatie over studiemogelijkheden in het buitenland. Het zou mogelijk worden de internationale leerloopbanen van leerlingen in kaart te brengen en ze actief te adviseren over mogelijkheden die daarbij passen.

Samenwerking tussen scholen voor voortgezet onderwijs en universiteiten/hogescholen zou kunnen worden ondersteund. Het is misschien ambitieus, maar wel denkbaar dat er met hulp van zo'n organisatie doorlopende *international streams* of internationale leerwegen kunnen ontstaan, waarin taalonderwijs, mobiliteit en onderwijsprogrammering over de grenzen van de onderwijssectoren heen doorlopen.

Oprachtgevers zouden te maken krijgen met één partnerorganisatie. De Europese Commissie dringt daar nu al sterk op aan. Maar ook voor OCW zou het een samenhangende beleidsmatige focus op internationalisering vergemakkelijken.

Internationalisering staat tevens op de (beleids)agenda's van vele andere instellingen, variërend van onderwijskoepels tot onderwijsbegeleidende organisaties in alle sectoren. Verondersteld mag worden dat één enkele internationaliseringinstantie, die op deze zeer verschillende beleidspodia het aanspreekpunt voor internationalisering zou zijn, effectiever voor de nodige synergie tussen de verschillende dossiers zorg zou kunnen dragen.

Voor het Europees Platform en de Nuffic zou het betekenen dat ze samen een organisatie gaan vormen die breder en steviger is dan elk van de organisaties afzonderlijk. Met een meer divers pakket aan producten en diensten, een steviger beheersorganisatie en een bredere inbedding in het Nederlandse onderwijsveld.

Risico's en randvoorwaarden

Samenvoegingen kosten tijd en energie die niet aan andere zaken kan worden besteed. Organisaties moeten in elkaar worden geschoven, bedrijfsculturen moeten worden vermengd, de buitenwereld moet worden overtuigd. Allemaal zaken die mis kunnen gaan of ten minste kunnen afleiden van het werk zelf.

In dat licht hebben de directeuren van Europees Platform en de Nuffic op voorhand twee *no go area's* benoemd. Twee zaken die niet onderhandelbaar zijn en die als einduitkomst vast moeten staan:

1. Bedrijfsvoering. Om voordeel te kunnen hebben van het samenvoegen van het Europees Platform en de Nuffic moet één organisatie ontstaan die integraal wordt bestuurd en geleid. Zonder uitzonderingsposities, zonder schotten, historische rechten, dubbele regimes enzovoort.
2. Eigenaarschap. Zowel het primair/voortgezet onderwijs als het hoger onderwijs moeten terecht het gevoel (blijven) hebben dat de organisatie er voor hen is. Niet voor allemaal een beetje en per saldo voor iedereen minder dan voorheen. Concreet betekent dit dat de nieuwe organisatie moet inspelen op de specifieke wensen en behoeftes van de desbetreffende sectoren/doelgroepen. Eigenaarschap heeft ook een interne kant. Medewerkers van beide organisaties moeten zich kunnen herkennen in de nieuwe organisatie.

De richting is er daarmee een van integratie achter de voordeur en differentiatie buiten.

Conclusie

De directies van het Europees Platform en de Nuffic staan positief tegenover het verkennen van de vraag of het wenselijk en mogelijk is de organisaties samen te laten gaan. Maar het hangt van de uitkomst van zo'n verkenning af of ze zo'n samenvoeging ook zullen nastreven. De directeuren zullen voor medio april 2010 zo'n verkenning opstellen.

Daarbij zal ook de opvatting van de belangrijkste opdrachtgevers en stakeholders van de Nuffic en het Europees Platform, alsmede van de ondernemingsraden worden gepeild.

Den Haag en Haarlem, december 2009

Sander van den Eijnden, algemeen directeur Nuffic
Jindra Divis, directeur Europees Platform